

Uppsala Kommuns riktlinjer för tandvårdsverksamheter

Amalgam är inte längre tillåtet att använda i tandvård annat än i undantagsfall. Problemen som är förknippade med amalgam kvarstår dock eftersom det fortfarande finns omkring 40 ton amalgam kvar i munnen på Sveriges befolkning. Utsläppen är stora och beror både på bristfällig avskiljning i amalgamavskiljare och på felaktig hantering av avfall. Även avloppsrören på en tandvårdsmottagning kan ge stora utsläpp av kvicksilver.

Uppsala Vatten och Avfall AB har tagit fram riktlinjer i syfte att minska utsläppen av miljöfarliga ämnen och då framförallt kvicksilver från tandvårdsverksamheter i Uppsala kommun.

Uppsala Vatten är sedan februari 2013 certifierade enligt Revaq. Det innebär att Uppsala Vatten ser till att avloppsslammet har en god kvalitet och kan spridas som gödningsmedel på jordbruksmark. Uppsala Vatten har enligt 22 § i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) rätt att ställa krav på avloppsvatten som tas emot för behandling i avloppsreningsverket. Kraven

finns i "Riktlinjer för utsläpp av avloppsvatten från industrier och andra verksamheter" (se: www.uppsalavatten.se).

Miljö- och Hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet för tandvård enligt miljöbalken (SFS 1998:808). Tillsynsmyndigheten har rätt att ställa rimliga krav för att miljöbalkens bestämmelser ska uppfyllas så att påverkan på miljön blir så liten som möjligt. De här riktlinjerna ligger till grund för de krav som myndigheten ställer på verksamheten.

Amalgamavskiljare

- Samtliga stolar (units) och diskho och/eller vask där amalgamkontaminerad utrustning rengörs ska vara anslutna till amalgamavskiljare.
- Handfat på patienttoalett bör vara anslutet till amalgamavskiljare.
- Amalgamavskiljaren ska vara godkänd enligt kraven i ISO-standarderna för amalgamavskiljare (SS-EN ISO 11143:2008).
- Amalgamavskiljaren ska installeras, bytas och/eller rengöras, desinficeras och skötas i enlighet med tillverkarens föreskrifter. Amalgamavskiljarens funktion får inte nedsättas på grund av bristande skötsel.
- Amalgamavskiljaren ska vara försedd med flödesbegränsare.
- Amalgamavskiljaren ska klara av att rena minst 95 % av ingående halt kvicksilver.

Skötsel av amalgamavskiljare

- Funktionskontroll av amalgamavskiljarens system ska göras minst en gång per år och dokumenteras.
- Tömning ska ske minst en gång per år, eller oftare enligt tillverkarens föreskrifter, och avfallet tas omhand som farligt avfall.
- Används våta system bör en kontroll av sugsystemet utföras minst en gång i veckan för att till exempel upptäcka missljud eller läckage som kan försämra amalgamavskiljarens funktion.
- Invändig kontroll av bufferttankar och/eller utjämningstankar ska göras en gång per år.
- Bufferttank och/eller utjämningstank ska tömmas och rengöras med ett intervall av tre till fem år om inga störningar i systemet har förekommit. Innehållet hanteras som farligt avfall.
- Miljöanpassat desinfektionsmedel ska dagligen användas för att förhindra bakterietillväxt och därmed minska risken för att avskiljningsgraden försämras. Desinfektionsmedlet ska vara anpassat för den typ av system som används och tillsättas i tillräcklig mängd.
- Inga kemikalier eller andra ämnen som riskerar att lösa ut kvicksilver får hällas i unit/vask kopplad till amalgamavskiljare.
- Instruktioner för drift och skötsel av amalgamavskiljare ska finnas tillgängliga på tandvårdsmottagningen.
- Driftstörningar i amalgamavskiljare och/eller sugsystem ska omedelbart utredas och åtgärdas. Avvikelse av betydelse ska dokumenteras.

Provtagning

Provtagning av utgående vatten efter avskiljare ska göras minst en gång per år. Provtagningslösning diskuteras med tillsynsmyndigheten. Kontakta din leverantör av amalgamavskiljare för hjälp med provtagning.

Tabell 1. Tolkning av analysresultat för kvicksilver efter amalgamavskiljare

Analysresultat	Tolkning
Över 2000 µg Hg/liter	Hög kvicksilverhalt. Fler prover bör tas för att kunna utreda orsak och bestämma lämplig åtgärd.
1000-2000 µg Hg/liter	Inte optimal avskiljning, på gränsen till för hög kvicksilverhalt. Rutiner för skötsel och desinfektion bör ses över liksom sugsystemets konstruktion.
200-1000 µg Hg/liter	Rutiner för skötsel och desinfektion bör ses över.
Under 200 µg Hg/liter	Låg kvicksilverhalt. Fortsatta rutiner i egenkontrollen för att hålla så låg kvicksilverhalt som möjligt, till exempel gällande rutiner för desinfektion.

Källa: Sweden Recycling AB

Förutom krav på kvicksilverhalten direkt efter amalgamavskiljare får avloppsvattnet vid anslutningspunkt till det kommunala ledningsnätet vara maximalt 0,2 µg/l enligt riktlinjer från Uppsala Vatten.

Vattenlås

Vattenlås på tvättställ och vask i mottagningsrum, på patienttoalett samt golvbrunn ska tömmas minst vart femte år. Innehållet ska hanteras som farligt avfall. Uppgift om mängder och hur det tagits omhand ska sparas minst tre år (Avfallsförordningen 55 §).

Avloppsledningar och sanering

- Samtliga avloppsledningar på tandvårdsmottagningen ska vara märkta med varningsetikett för kvicksilver.
- Sanering bör ske om tandvårdsmottagningen funnits i många år, eller om desinfektion inte utförts under längre tid. Sanering utförs med högtrycksspolning.
- Vid sanering av avloppsledningar krävs en anmälan till miljökontoret i Uppsala kommun senast sex veckor innan saneringen påbörjas. Anmälan ska bland annat innehålla åtgärdsförslag för hur hanteringen sker av de förorenade avloppsrören och dess innehåll av kvicksilverhaltigt material.
- Vid utbyte av avloppsrör bör lätt rengörbara rör av plast eller rostfritt stål väljas.
- Vid byte från torrt system till vått system för amalgamavskiljare bör eventuella kopparledningar bytas ut alternativt saneras vart femte år.
- Vid nedläggning av tandvårdsverksamhet ska samtliga avloppsledningar som innehåller kvicksilver saneras.

Kemikaliehantering

- Kemiska produkter ska lagras så att det inte föreligger någon risk för spridning till avlopp.
- Högst tre år gamla säkerhetsdatablad ska finnas tillgängligt för samtliga miljö- och/eller hälsofarliga kemiska produkter som hanteras på tandvårdsmottagningen.
- Vid val av kemikalier ska miljöbalkens produktvalsprincip användas vilket innebär att om det går att ersätta en produkt med något mindre farligt ska det göras.
- Utfasningsämnen enligt Kemikalieinspektionens PRIO-databas får inte släppas ut till spillvattennätet.
- Amalgamförorenad utrustning ska alltid rengöras vid vask ansluten till amalgamavskiljare och vara fri från amalgam innan rengöring i diskmaskin. Diskmaskin får inte kopplas till amalgamavskiljare och diskmedel som inte löser ut kvicksilver ska användas.

Farligt avfall

- Farligt avfall får aldrig blandas med annat avfall eller annat farligt avfall och ska alltid märkas upp så det tydligt framgår att det är farligt avfall.
- Exempel på kvicksilverhaltigt farligt avfall som uppstår på en tandvårdsmottagning:
 - utborrat amalgam
 - utdragna tänder med amalgamfyllningar
 - fasta rester och slam från avloppssystem
 - bomulls- och cellstoffmaterial med amalgamrester
 - servetter och dylikt som använts för avtorkning av amalgaminstrument
 - slam, spolvatten, kasserade slangar och ledningar som innehåller amalgamrester
- Exempel på övrigt farligt avfall som kan uppstå i tandvården:
 - avfall från hantering av röntgenfilm
 - överblivna kemikalier
 - smittförande avfall
 - stickande och/eller skärande avfall

Farligt avfall som uppkommer i en näringsverksamhet får inte lämnas på en återvinningscentral för hushållsavfall. Godkänd transportör måste anlitas för transport av farligt avfall.

Egenkontroll

Egenkontroll innebär att verksamheten ska ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att anläggningen hålls i gott skick för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön.